

Kallerstad – en uppdatering

Kallerstad, Linköpings stad och kommun,
Östergötland
Arkeologisk särskild utredning, steg 1

Rapporter från Arkeologikonsult 2007:2140

Svante Norr

Svante Norr

Kallerstad – en uppdatering

Kallerstad, Linköpings stad och kommun, Östergötland

Arkeologisk särskild utredning, steg 1

Kartor ur allmänt kartmaterial: ©Lantmäteriverket Gävle 2006. Medgivande I
2006/1941. Gäller t.o.m. 2007-12-31.

Arkeologikonsult
Box 466
194 04 Upplands Väsby
Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 725 41
www.arkeologikonsult.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	7
BAKGRUND	8
OMRÅDET: BEBYGGELSE, TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	8
Kända fornlämningar och tidigare undersökningar inom planområdet.....	10
Undersökningar inom UO, ej redovisade i tabell 1	12
Undersökningar i UO:s omedelbara närhet av särskilt intresse	12
GENOMFÖRANDE	13
Prioriteringar under fältinventeringen	13
Resultat och tolkningar	13
Sammanfattande iakttagelser	25
REFERENSER	26
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER	28

Fig. 1. Undersökningsområdet markerat på Gröna kartan. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av länsstyrelsen i Östergötlands län genomfört en särskild arkeologisk utredning steg 1 i Kallerstad, Linköpings stad och kommun, för planområdesprojekt Framtidens resecentrumområde (fig.1). Beställare var Linköpings kommun.

Utredningen bygger på arkiv- och kartstudier samt en fältinventering. Fältinventeringen utfördes av rapportens författare under fyra dagar, 2007-08-28–31.

Undersökningsområdet är mycket fornlämningsrikt och fornlämningstät, och många antikvariska arbeten har tidigare utförts inom detsamma, främst av RAÄ UV Öst och Östergötlands länsmuseum.

Den föreliggande utredningens slutsats är att inga ännu ej exploaterade delar av planområdet helt kan undantas från vidare antikvariska insatser.

I de delar av planområdet som redan är bebyggda (t.ex. i så gott som hela den del som ligger väster om Stångån) är givetvis eventuella kvarvarande fornlämningar starkt fragmenterade, men schaktövervakningar kan vara till nytta för att fånga upp eventuella rester och komplettera den komplexa helhetsbilden.

I den befintliga åker- och parkmarken är det en självklarhet att inför framtida markarbeten utföra söschaktsgrävningar inom ramen för särskild arkeologisk utredning steg 2. I de fall där redan känd fornlämning existerar som i fallen RAÄ 326 och 397 blir det i stället fråga om kompletterande förundersökningar. Undantagna är områden där relevanta antikvariska insatser redan utförts.

I några fall kunde Arkeologikonsult under fältinventeringen konstatera möjlig eller sannolik förekomst av tidigare ej kända fornlämningar. De säkraste indikationerna kom nästan undantagslöst i nära anslutning till tidigare kända, helt eller delvis undersökta fornlämningar, som RAÄ 143, 172, 185, 341, 356 och 397.

Stora delar av åkermarken i öster var omöjlig att besiktiga på ett effektivt sätt då den antingen utgjordes av tätbevuxen träda eller var nyskördad och oplöjd.

BAKGRUND

Arkeologikonsult har på uppdrag av länsstyrelsen i Östergötlands län genomfört en särskild arkeologisk utredning steg 1 i Kallerstad, Linköpings stad och kommun. Beställare var Linköpings kommun som önskade uppdatera bilden över de omfattande kulturhistoriska lämningarna i det planområde som berörs av översiktsplanen för Framtidens resecentrumområde.

Syftet med undersökningen blev således att göra en förnyad och uppdaterad genomgång av områdets arkeologiska status, dvs förekomsten av fasta fornlämningar och fornlämningsmiljöer. I detta ingick att:

- ge en översiktlig bild av områdets (antikvariska) historia och kulturhistoriska karaktärsdrag
- beskriva samtliga synliga forn- och kulturlämningar, samt markera dessa på karta
- avgränsa områden som bedöms innehålla lagskyddade lämningar utan synlig markering ovan jord
- lämna förslag på eventuella fortsatta arkeologiska insatser

Resultatet ligger till grund för Länsstyrelsens vidare bedömning i ärendet.

OMRÅDET: BEBYGGELSE, TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet ligger nordost om Linköpings innerstad och är mycket komplext. Det präglas idag till stora delar av semiurban och flerfunktionell bebyggelse med industri- och handelslokaler samt etableringar som Cloetta center, Tekniska verken och Anders Ljungstedts gymnasium. Området övertväras av flera trafikleder samt järnvägen som passerar från öster in mot Centralstationen. Området genomkorsas även i nord-sydlig riktning av Stångån, utmed vilken en hel del parkmark och grönområden finns bevarade. Områdets östra del präglas av ett äldre kulturlandskap med svagt kuperad åker- och hagmark med mindre impediment och inslag av berg i dagen. Jordmånen utgörs främst av bördig kalklera. I nordöst finns Kallerstads allé och i sydost bland annat en idrottsanläggning och koloniträdgårdar. Historiskt är området särskilt känt för slaget vid Stångebro 1598.

Utredningsområdet är beläget i ett mycket fornlämningstät område (fig. 2). Det stora exploateringstrycket kring Linköping har medfört en rad antikvariska insatser i och intill området. De undersökningar som har utförts visar att området har nyttjats kontinuerligt sedan mesolitikum. De synliga fornlämningarna inom utredningsområdet

domineras av skålgropar från bronsålder–äldre järnålder och gravar från järnålder. Strax nordost om utredningsområdet finns ett omfattande fornlämningskomplex med bl.a. stensträngssystem och boplatser. Flera runstenar har funnits inom Stångebro-området, varav idag en (RAÄ 142, Ög 113) står kvar. Gumpekulla har föreslagits vara läget för den tidigare kungsgården Stång (Borna Ahlqvist & Tollin 1994).

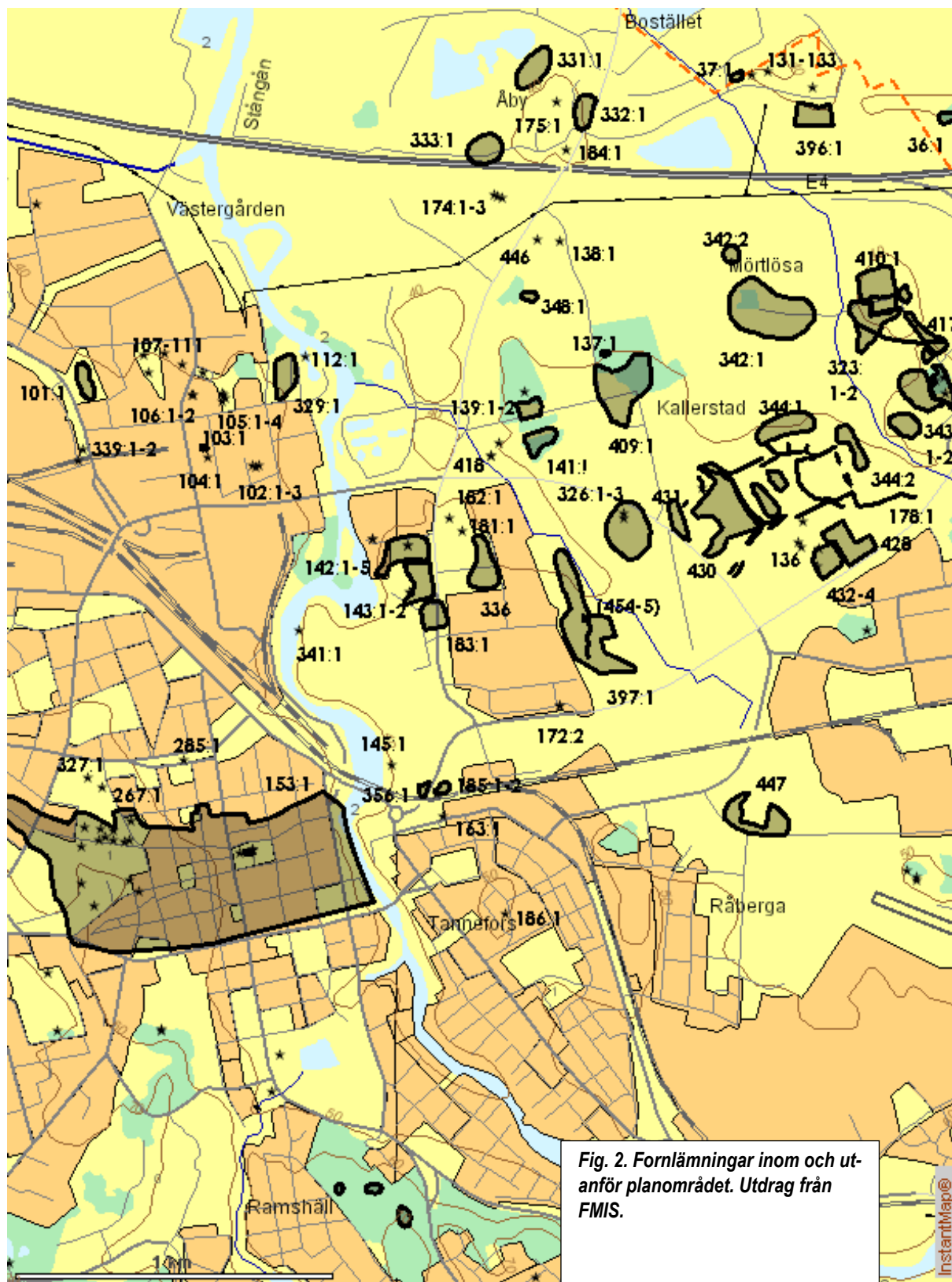

Fig. 2. Fornlämningar inom och utanför planområdet. Utdrag från FMIS.

Kända fornlämningar och tidigare undersökningar inom planområdet

Undersökningsområdet likväl som närområdet har varit föremål för ett stort antal arkeologiska och kulturgeografiska arbeten, allt från utredningar till slutundersökningar och specialstudier. Detta återspeglas också tydligt i den täta fornlämningsbilden. Eftersom ett flertal sammanfattningar av fornlämningsbilden gjorts i samband med tidigare arkeologiska undersökningar (se referenslista) blir vår genomgång koncis.

RAÄnr	Fornlämningstyp	Status	Osäker utbredning	Undersökning	Undersökare	År
142:1	Gravhög					
142:2	Runsten, Ög 113					
142:3	Boplats	Undersökt, borttagen				
142:4	Blästbrukslämning	Undersökt, borttagen				
142:5	Gravfält (5 gr, Ve.tid)	Undersökt, borttaget				
143:1	Gumpekullastenen					
143:2	Grav- och boplatsområde	Undersökt, borttaget			RAÄ UV	1988–91
145:1	Minnessten (Stångebromonumentet)					
153:1	Stadslager	Delundersökt	X	35 st redovisade i FMIS	ÖLM, RAÄ UV, Linköpings stadsmuseum	1962–2007
163:1	Gravhög	Undersökt, borttagen				
172:1	15 skålgropar					
172:2	Rännformig fördjupning					
181:1	2 skålgropar					
182:1	Stensättning (osäker)			U	ÖLM	2003
183:1	Torplämning			U	ÖLM	2003
185:1	8 skålgropar					
185:2	Fossil åker					
326:1	Boplats	Delundersökt	X	SU (del)	RAÄ UV	1991
326:2	2 skålgropar			U	RAÄ UV	1991
326:3	2 skålgropar			U	RAÄ UV	2002
336:1	Boplats	Delundersökt	X	FU	ÖLM	2003
341:1	10 skålgropar					
356:1–2	Boplats		X	FU	ÖLM	2005
397:1	Boplats	Delundersökt	X	FU	ÖLM	2002
				SU (del)	ÖLM	2004
454	Färdväg	Undersökt, borttagen		SU	ÖLM	2004
455	Färdväg	Undersökt, borttagen		SU	ÖLM	2004

Tabell 1. Kända fornlämningar inom planområdet.

RAÄ 142 och 143

De mest spektakulära utgrävningsresultaten i området kommer från undersökningarna i kvarteret paragrafen 1988–91, inför uppförandet av Tekniska verkens nya hus. Här fanns boplatsslämningar med dateringar från sen- och mellanneolitikum, förromersk och romersk järnålder samt vikingatid. Även ett antal gravar framkom, bland annat Östergötlands hittills största skeppssättning (50 x 11 m) från 800-talet, dittills märkligt nog okänd. Ett exotiskt inslag var också ett av Sveriges mycket få fynd av Terra Sigillata. Kärlet låg i ett gravröse tillsammans med en ”vendelkråka”, rester av en björnfäll och silverbelagda bältesdetaljer; det kan alltså utifrån de andra fyndens datering ha varit runt 500 år gammalt vid nedläggningstillfället, ett uppenbart exempel på ett ideologiskt betingat ”antikvärde” (jfr Norr 2005). De vikingatida boplatsslämningarna var belägna i södra delen av det undersökta området och antas fortsätta utanför detsamma (Helander & Zetterlund 1995), något som föreliggande utredning också antyder (jfr indikationsområde 4a nedan).

RAÄ 185

Odlingslager intill skålgropsförekomst (8 skålgropar i håll), sannolikt från äldre järnålder. Påträffat vid utredning av UV Öst 2003 (Molin 2003). Området är en del av föreliggande indikationsområde 8 (nedan).

RAÄ 326

Boplatsen upptäcktes vid utredning 1991 inför anläggandet av Norra länken, och den nordligaste delen som berördes av arbetet slutundersöktes samma år av RAÄ UV. Inom det 2 870 m² stora utgrävningsområdet hittades fyra treskeppiga hus med dateringar från bronsålder till romersk järnålder. Från en härd kom en folkvandringstida datering. Boplatsen kunde inte begränsas vid undersökningen och antas fortsätta väster- och söderut. (Nydolf 1991; Wickman-Nydolf & Nydolf 1999)

RAÄ 336

Boplatsslämningar med dateringar från äldre järnålder förundersöktes 2003 av Östergötlands länsmuseum. Kulturlager och anläggningar hittades. (Helander 1993; Karlsson 2004)

RAÄ 356

Mindre boplatssyta med anläggningar och kulturlager av äldre järnålderskaraktär. Överlagrares av ett efterreformatoriskt stadslager. Påträffad vid utredning av UV Öst 2003. (Molin 2003)

RAÄ 397

Omfattande boplatsslämningar, varav 31 500 m² av de södra delarna slutundersöktes av Östergötlands länsmuseum 2003–04. Sju långhus, varav ett tvåskeppigt, spår av järnframställning och smide samt gamla vägresten (RAÄ 454 och 455) påträffades. Dateringarna av järnåldersboplatsen sträckte sig från förromersk järnålder till folkvandringstid, men där fanns även en tydlig neolitisk horisont. (Karlsson & Räf 2006; Grandin *et al.* 2006)

Undersökningar inom UO, ej redovisade i tabell 1

Stångebrotfältet

Flera utredningar genomfördes av Östergötlands länsmuseum 2002–03 och 2005 inför byggnationen av Cloetta Center och anläggandet av en fotbollsarena (jfr Linköpings kommuns Program för Stångebrotfältet, godkännandehandling 2006.06.12). I de 35 sökschakt som drogs på platsen för fotbollsplanerna identifierades flera påförda lager. Resultatet från denna och övriga utredningar är samstämmigt och visar att markningreppen vid anläggandet av sportfältet på 1970-talet var mycket omfattande. Inga lämningar av antikvariskt intresse påträffades vid dessa utredningar. (Lindberg 2005; Karlsson & Lundberg 2006)

Undersökningar i UO:s omedelbara närhet av särskilt intresse

Området kring Kallerstad och Mörtlösa bytomter

Ett flertal arkeologiska utredningar och undersökningar har utförts i området. Lämningar från mesolitikum, neolitikum, bronsålder, järnålder (f.a. äldre järnålder) och historisk tid har påträffats (Nilsson 1972; Borna Ahlkvist 1993; Helander 1996; Wickman Nydolf & Nydolf 1998; Nielsen 2002; Nilsson 2002; Elfstrand 2003 och 2006; Granath & Lundqvist 2005; Rudh & Elfstrand 2006; Lindebladh & Petersson 2006).

Området vid Kallerstad Södergård

Det omfattande fornlämningskomplexet Ö om UO utreddes av UV Öst 2006 (steg 2). Det består av ett omfattande stensträngssystem, fyra boplatstyror av varierande storlek (varav en från mesolitikum), två gravfält, enstaka gravar, äldre vägrester och skålgropsförekomster. Där finns också en bytomt intill den mesolitiska boplatsten, Kallerstad Södergård. (Molin *et al.* 2001; Wennström 2007)

GENOMFÖRANDE

Arkeologikonsults utredning har omfattat följande moment:

- Arkiv- och litteraturstudier (litteratur, tidigare rapporter, undersökningsregister, FMIS, etc.).
- Kartanalys (geologiska och topografiska samt äldre historiska kartor/ lantmäteriakter).
- Fältinventering med visuell kartering och stick med en 30 mm jordborr.
- Rapport med text och kartor samt rekommendationer avseende kulturmiljön och eventuella fornlämningar.

Indikationer från åkervandring mättes in med DGPS. Miljö och kulturlämningar dokumenterades även med digitalkamera. Karthantering utfördes i ArcView. Inga markingrepp utöver stick med smal jordborr ägde rum i detta skede.

Prioriteringar under fältinventeringen

Odlingsmarken i östra delen av planområdet berördes i sin helhet av utredningen (steg 1) som genomfördes av UV Öst 2002 (Nilsson 2002), bortsett från den del som ligger söder om Norrköpingsvägen. Vid vår fältinventering gavs därför högst prioritet till den södra delen av området där den tidigare utredningen inte funnit några fornlämningsindikationer, samt till området mellan boplatserna RAÄ 326 i öster och RAÄ 397 i väster. Ingentenda av boplatserna kan enligt FMIS anses säkert avgränsad.

Resultat och tolkningar

Nedan presenteras inventeringsresultatet områdesvis med faktiska indikationer och områdesnummer markerade på fig. 4.

- **Område 1 – framför Tullhuset (fig. 3)**
Liten park precis Ö om järnvägsbron över Stångån. Liten sot och kol i provstick, men är lagren ursprungliga? Sandjord. *Tolkning: möjlig fornlämning.*

Fig. 3. Parken utanför Tullhuset. Foto fr. SO.

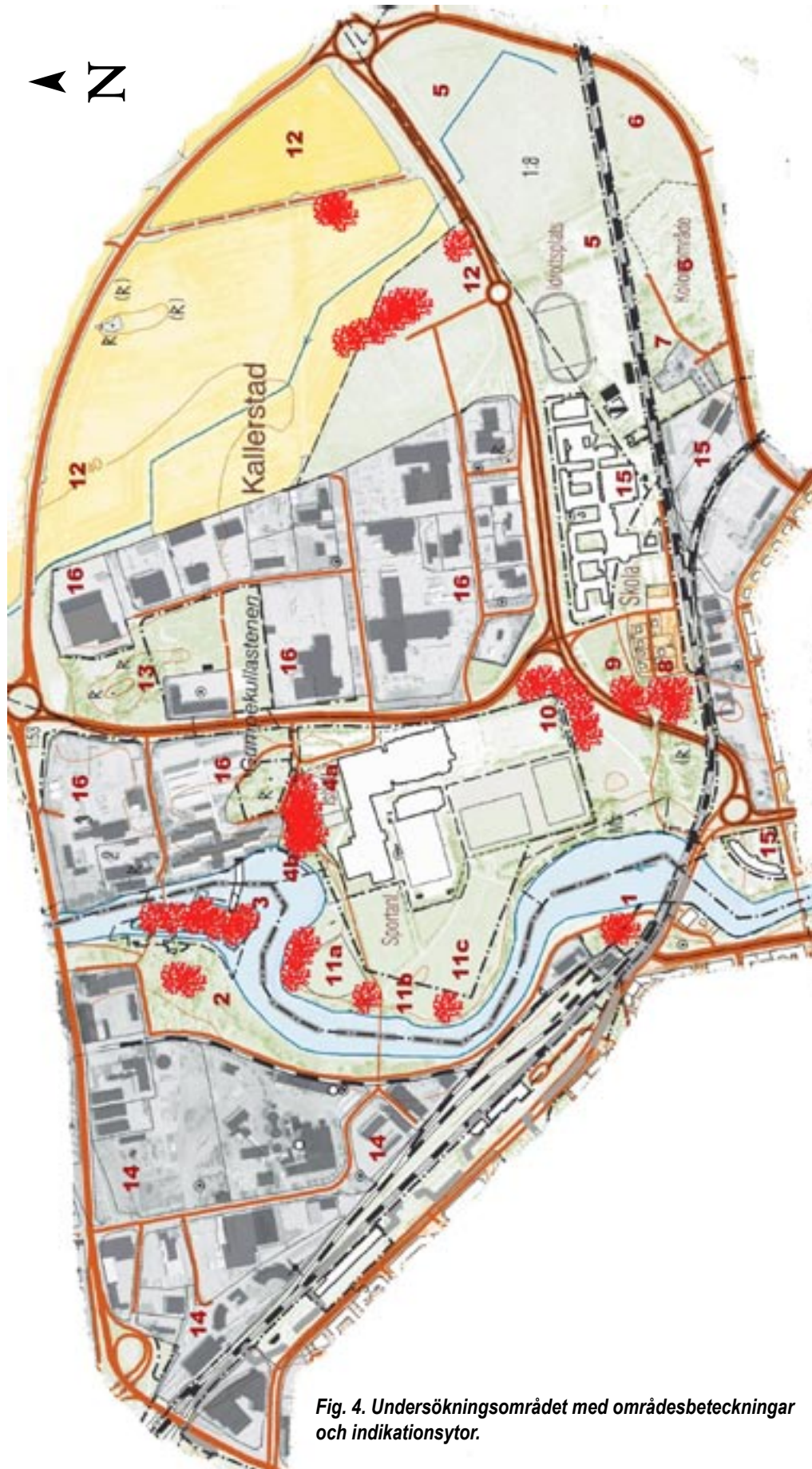

Fig. 4. Undersökningsområdet med områdesbeteckningar och indikationsytor.

• **Område 2 – Nykvarnsparken (fig. 5)**

Parkmark på V sidan om Stångån. Från S och upp till nedfarten till båtrampen tunna jordlager, 5–10 cm, inga indikationer, knappast ursprungliga, ostörda lager. Från ca 30 m N om nedfarten mot båtrampen och norrut: tjockare lager, delvis synbarligen ursprungliga, 20–30 cm tjocka; överst sandig mylla, 10 cm, därefter delvis sandig silt. Förefaller något omrört – ljusare partier här och där i sticken. På ca 15–20 cm djup litet kol, sot och mkt små tegelbitar (max 4 mm). Ett par 1–2 mm stora fragment skulle kunna ha varit bränd lera, men litenheten omöjliggör säker tolkning. Det intressantaste området ligger i höjd med silon på andra sidan vägen. *Tolkning: möjlig fornlämning.*

Fig. 5. Indikationsområdet i N delen av Nykvarnsparken. Foto fr. SO.

• **Område 3 – ön vid slussen och vattenkraftverket (fig. 6)**

Jordlager med varierande tjocklek. Överst sandig mylla, 10–15 cm, sedan sandig/grusig silt. Jorden ger ibland ett omrört intryck med lerfläckar här och där i sticken. Kulturpåverkan i jorden ökar söderut efter ett litet hak i terrängen. Strax S om trädungen börjar jorden bli mkt svart; bland träden finns också tät undervegetation som indikerar historisk aktivitet. I borrstick 7 m (ca 45 gr) fr NV hörnet av staketet kring vattenkraftverket fanns små fragment av bränd lera (eller möjligen äldre tegel) ca 20 cm ned – likaså 5 m norrut. Ytterligare 10 m norrut fanns ett litet tegelfragment i ett stick på 15 cm djup. *Tolkning: mycket sannolik fornlämning.*

Fig. 6. N delen av område 3 med staketet kring vattenkraftverket i bildens vänstra del. Foto fr. N.

- **Område 4a – mellan Tekniska verken och tennisbanorna (fig. 7–8, 10)**
Bra boplatsläge i SV-sluttning, precis S om den tidigare undersökta RAÄ 143. Området formar en triangel mellan gång-/cykelvägar och tennisbanorna. Mörk, homogen silt med litet sandig/grusig mylla i toppen. Genomgående inslag av stänk av kol och bränd lera i sticken. Ett litet järnfragment kom centralt i ett stick. I trädningen i SV finns så gott som ingen undervegetation. Här förefaller det finnas ett kompakt lager av järnmalm och/eller annat avfall från järnhantering (rostningsområde?) relativt ytligt (2–10 cm djupt) över hela ytan. I den mån jordborren över huvud taget gick att sticka ned mer än ett par cm var inslaget av rostfärgning i proven markant. Området är ca 15 m i diameter. Observera närheten till RAÄ 142:4, en tidigare undersökt blästbrukslämning. *Tolkning: Mycket sannolik fornlämning – en förlängning av RAÄ 143.*

Fig. 7. N delen av område 4a. Foto fr. V.

Fig. 8. Träddungen i SV delen av område 4a (till vänster; foto fr. NV) med ytplockad järnmalm (höger).

- Område 4b – förlängning av 4a västerut (andra sidan av gång- och cykelvägen, ned mot ån) (fig. 9–10)

Jorden mer blandad än i 4a och större inslag av lera i linser. Enstaka stänk av kol och bränd lera men mindre än i 4a. *Tolkning: möjlig fornlämning, fortsättning av 4a.*

Fig. 9. Område 4b. Foto från Ö.

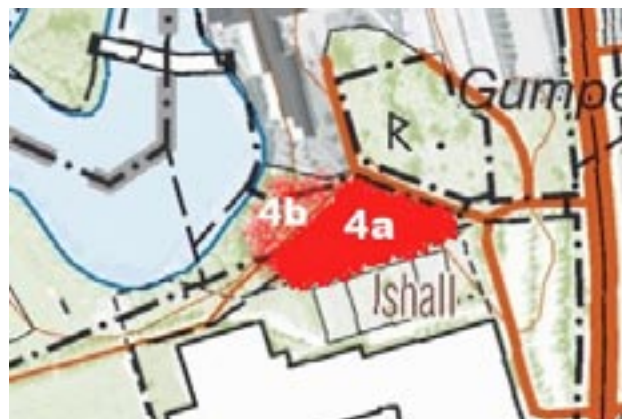

Fig. 10. Område 4a och 4b markerade på fastighetskartan.

- **Område 5 – åkermark mellan Norrköpingsvägen och järnvägen (fig. 11)**

Vid besiktningstillfället i träda, tätbevuxet av halvmeterhög klöver och liknande växtlighet; svårinspekterat. Områdets nordostligaste del utgör ett bra boplatssläge i svag sydsluttning (upp mot rondellen), men ingen del kan helt uteslutas ur fornlämnings synpunkt. *Tolkning: Risk för fornlämnning i hela området; i NO hög risk.*

Fig. 11. Ö delen av område 5, vy mot rondellen på Norrköpingsvägen. Foto fr. SV.

- **Område 6 – Koloniområdet och åkermark Ö därom (fig. 12)**

Ö delen åkermark i träda i svag sydsluttning, tätbevuxen av högt gräs och – på fuktigare delar – vass. Svårinspekterat. Närhet till RAÄ 447 i S. *Tolkning: Risk för fornlämnning i hela området (även koloniområdet)*

Fig. 12. Centrala delen av område 6. Foto fr. N.

- **Område 7 – mellan koloniträdgårdarna och järnvägen (fig. 13)**
Tätbevuxet av träd, sly och midjehög örtvegetation. Svårinspekterat. Ett par provstick gav inga indikationer. *Tolkning: Låg risk för fornlämning.*

Fig. 13. Område 7. Foto fr. S.

- **Område 8 – V om Björngatan (fig. 14)**
N-sluttning, bevuxen av kortklippt gräs, lättbesiktigad. Sandig silt. Stänk av sot och bränd lera i hela området, dock något svagare indikationer i N. Området ansluter till RAÄ 185 och 356. *Tolkning: Sannolik fornlämning.*

Fig. 14. Område 68 Foto fr. Ö.

- **Område 9 – direkt V om parkeringen V om Ljungstedts gymnasium (fig. 15)**
Ansatt gräs. Lättbesiktigt. Rätt tunt lager i sticken, 10–15 cm; sandig silt. Enstaka stänk av kol och bränd lera. Svag N-sluttning. *Tolkning: Möjlig fornlämning.*

Fig. 15. Område 9. Foto fr. Ö.

- **Område 10 – S delen av Stångebro-fältet N om Norrköpingsvägen, upp till parkeringen i Ö och inklusive frisbee-banan i V (fig. 16–17)**
På frisbee-banan är topografin ommodellerad och jorden föreföll omrörd. Endast i ett parti av området framkom tydliga indikationer i form av kol och bränd lera i provstick, på S och Ö sidan utanför SÖ hörnet av parkeringen/evenemangsfältet. *Tolkning: Sannolik fornlämning i anslutning till SÖ hörnet av parkeringen/ evenemangsfältet, i övrigt låg risk för fornlämning.*

Fig. 16. Vy mot indikationsområdet vid parkeringen i område 10. Foto fr. SV.

Fig. 17. SÖ delarna av område 10 med Stångebromonumentet och frisbee-banan i bakgrunden. Foto fr. SV.

• **Område 11 – N delen av Stångebro-fältet kring fotbolls- och baseball-planerna**

De enda tydliga och sammanhängande indikationerna kom längst ut på udden, N om baseball-planen/hundgården med stänk av kol och bränd lera i flera intilliggande stick (11a på fig. X). *Tolkning: sannolik fornlämning.*

Ett tiotal m Ö om skålgropsförekomsten RAÄ 341 kom en bit rundnött tegel/hårt bränd lera i ett ensamt borrhstick (11b på fig. X). *Tolkning: möjlig fornlämning.*

Ca 150 m S om RAÄ 341 kom ett par kolstänk i två närliggande stick. Osäker indikation (11c på fig. X). *Tolkning: osäker fornlämning.*

• **Område 12 – Ö om industriområdet**

Ett stort, sammanhängande åkerområde där enbart fälten mellan industriområdet och ån/diket erbjöd goda observationsförhållanden.

Ö om allén var åkern slagen och oplöjd, vilket omöjliggjorde observationer i ytan.

V om allén och Ö om ån/diket var större delen av åkern plöjd; en mindre del i N var slagen men oplöjd. Även i den plöjda delen var det svårt att göra några observationer i den storklumpiga leran, och den ringa indikationsmängden härifrån jämfört med V om ån/diket behöver inte återspegla en förhistorisk verklighet.

V om ån/diket på både N och S sidan om brukningsvägen var de harvade fälten be vuxna med en gröda som bara nyss börjat spira, vilket gjorde observationsförhållandena mycket goda. Här kom också ett flertal indikationer. Bland de intressantare kan nämnas tre områden med riklig förekomst av bränd lera, med all sannolikhet lerklining från nedbrunna hus. På en annan yta låg rikligt med bergartsfragment, från centimeterstora flisor till ett decimeterstort stycke. Många av fragmenten hade uppenbar karaktär av avslag och helhetsintrycket var att vi här har att göra med en upplöjd slagplats.

Fig. 18. Vyer över område 12. Foton från områdets centrala del mot (uppifrån och ned) NV och RAÄ 326, Ö och RAÄ 397, SÖ och undersökta delar av RAÄ 397, samt Ö.

Indikationer från åkervandring inom område 12

Indikationerna 2, 22 och 25 utgick.

1. En skörbränd sten.
3. En skärvsten.
4. Rikligt med svagt bränd lera, ca 10 x 10 m (fig. 19); ett par kvartsbitar, 1–2 cm; en slagbit, 1 cm.
5. Rikligt med svagt bränd lera, ca 5 x 5 m.
6. Rikligt med svagt bränd lera, ca 5 x 5 m.
7. Svagt bränd lera, ca 5 x 5 m, glesare än 5 och 6.
8. Ett stycke platt, obearbetad skiffer, 8 x 3 cm.
9. Ett fragment svagt bränd lera.
- 10–14. Område med hundratals fragment av slagen bergart, från cm-stora avslag till vad som ser ut som ett kärnämne, 11,5 x 7 cm. Intrycket var att en hel slagplats plöjts upp (fig. 20; punkterna 11 och 13 visas ej). Fyndet kan höra till den tidigneolitiska horisont som speglas av fem ¹⁴C-prov från undersökningarna av RAÄ 397 (fig. 21).
15. Kvartsfragment, 3 cm, och lika stort fragment av hårt bränd lera.
16. Kvartsfragment, 2 cm.
17. Kvartsfragment, 4 cm.
18. En skärvsten.
19. Gult flintavslag, 2 x 3 cm, med retuscher. Sekundärt använt som eldslagningsflinta? (fig. 20)
20. En skärvsten.
21. En skärvsten.
23. Kvartsfragment, 1 cm.
24. En skärvsten.
26. Slagg, 7 cm.
27. Bryne i bergart med relativt modernt utseende.
28. Slagg, 3 cm.
29. Kvartsfragment, 6 cm.
30. Kvartsfragment, 7 cm.

Fig. 19. Bränd lera från indikationsplats 4. Fragmentet till höger är 4,5 x 3 cm.

Fig. 20. Kärnämne och fyra avslag av bergart (indikation 10–14) samt flintavslag (indikation 19). Fragmentens storlek framgår av listan.

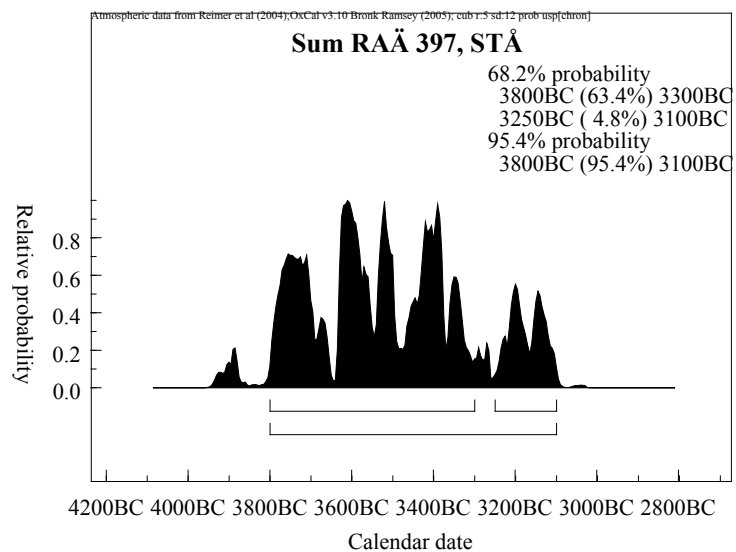

Fig. 21. Summan av sannolikhetsfördelningarna av ¹⁴C-dateringar från RAÄ 397 (grunddata fr. Karlsson & Räf 2006, s. 69).

Ett problem med indikationerna från åkervandringen är att veta vilka som härrör från utanför den yta av RAÄ 397 som slutundersöktes av Östergötlands länsmuseum 2003–04 (Karlsson & Räf 2006). Några indikationer ligger tydligt utanför, 1, 4–6 och 8, medan vissa ligger tydligt innanför, 9 och 15–21 (vilka därför är ointressanta). För 7 och 10–14 kan någon säker slutsats inte dras utifrån osäkerheter i var mätpunkterna för utgrävningens schaktbegränsningar togs, samt i huruvida den faktiska schaktbegränsningen överallt blev identisk med den teoretiska (fig. 13 m.fl. i Karlsson & Räf 2006 antyder att svaret på den senare frågan är negativt).

Tre områden med bränd lera, indikationerna 4–6, ligger på ca 50 m avstånd från det folkvandringstida hus 7 från slutundersökningen av RAÄ 397 och ett fjärde, indikation 7, på ca 100 m avstånd. Indikationerna antyder att ytterligare minst tre huslämningar döljer sig i åkern (indikationerna 5 och 6 ligger så nära varandra att de kan härröra från samma gårdsläge).

”Slagplatsen”, indikation 10–14, ligger precis vid östgränsen för slutundersöknings-schaktet för RAÄ 397, och det går utifrån inmätningarna inte att säkert avgöra om den ligger precis innanför eller precis utanför gränsen. I det förstnämnda fallet

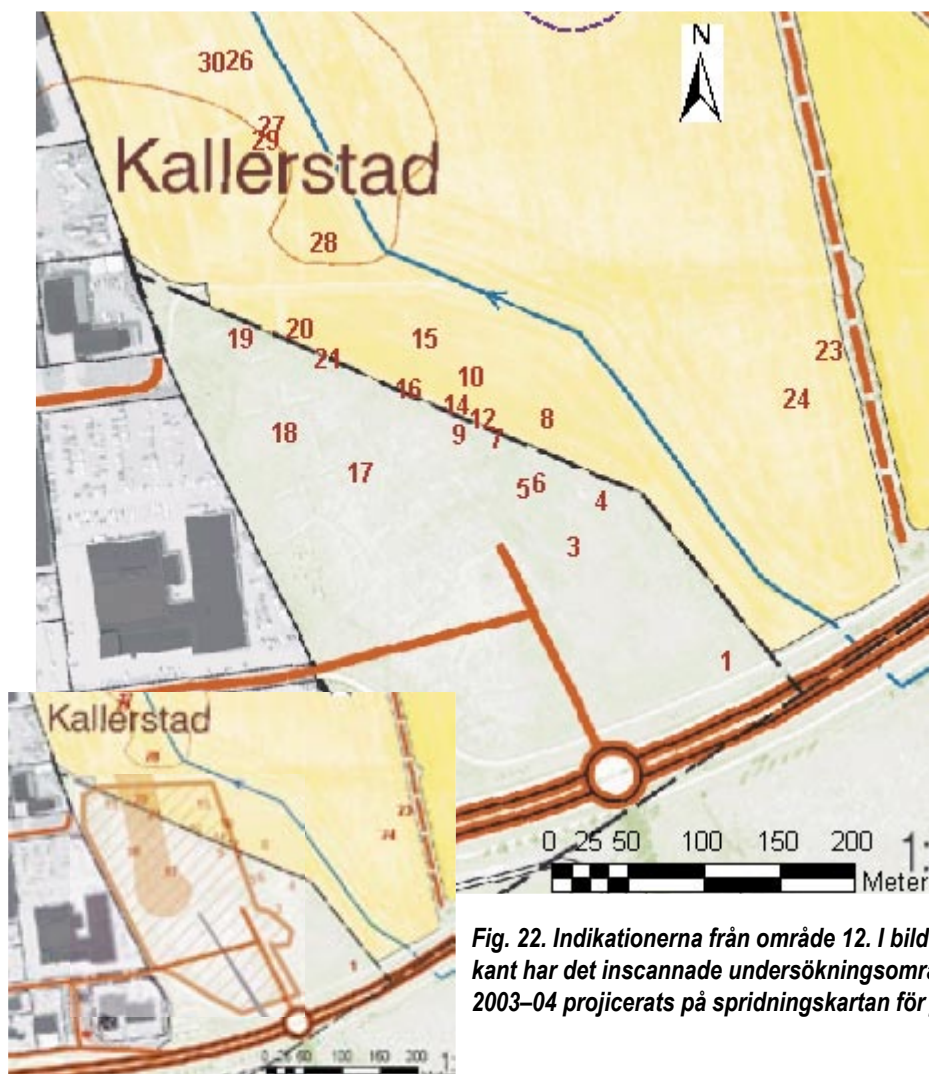

Fig. 22. Indikationerna från område 12. I bildens nedre kant har det inscannade undersökningsområdet från 2003–04 projicerats på spridningskartan för jämförelse.

skulle den härröra från återdeponerade dumpmassor och dess observerade läge blir betydelselöst. Att fynden var så pass sammanhållna antyder dock att läget kan vara ursprungligt.

Indikationerna 23–24 ligger utanför känd fornlämning medan 26–30 ligger inom den norra, endast förundersökta delen av RAÄ 397.

Område 13

Liten, kvarvarande yta med kända fornlämningar i industriområdets norra del. *Tolkning: exploatering inom området kräver slutundersökningar av fornlämningarna, kanske också kompletterande förundersökningar.*

Område 14–16

Dessa tre områden är så gott som helt bebyggda och eventuella okända fornlämningar bör vara starkt fragmenterade. *Tolkning: låg risk för sammanhängande fornlämningar, men områdena bör likväl bevakas antikvariskt.*

Sammanfattande iakttagelser

Som ovan framhållits är planområdet beläget i ett synnerligen fornlämningsrikt område, och man skulle litet drastiskt kunna uttrycka det som att endast markytor där fornlämningar slutundersökts och borttagits helt kan friskrivs ur fornlämningssynpunkt. Iakttagelser från denna utredning är:

På västsidan av Stångån finns ett par möjliga, mindre fornlämningslägen i parkmiljö (omr. 1–2).

Ön vid vattenkraftverket tycks i princip vara en fornlämning så stor den är (omr. 3).

Det tycks som om endast de perifera delarna av Stångebro sportfält hyser eventuella eller sannolika, bevarade fornlämningar (omr. 10–11).

Område 8–10 kan utgöra delar av ett sammanhängande boplatsoområde, sannolikt från äldre järnålder.

RAÄ 143 (undersökt och borttagen) har en fortsättning söder- och västerut (omr. 4). Sannolik datering: yngre järnålder.

RAÄ 397 sträcker sig sannolikt ytterligare ett stycke österut utanför den undersökta och borttagna södra delen (omr. 12). Boplatserna är troligen en av flera gårdar i en stor äldre järnåldersby, där andra gårdslägen utgjorts av RAÄ 326 och 336 inom UO samt RAÄ 344:1–2, 430 och 431 strax öster om detsamma. Även lägen vid Mörtlösa, Kallerstad gård och det hypotetiska boplatsoområdet i område 8–10 kan ha hört dit.

REFERENSER

- BORNA-AHLKVIST, H., 1993. *Mörtlösaområdet. Stg 2912*. Arkeologisk utredning. RAÄ UV Linköping, Rapport 1991. Linköping.
- BORNA-AHLKVIST, H. & TOLLIN, C., 1994. *Kring Stång. En kulturgeografisk utvärdering bygd på äldre lantmäteriakter och historiska kartöverlägg*. RAÄ, Arkeologiska undersökningar, Skrifter nr 7. Stockholm.
- ELFSTRAND, B., 2003. *En boplatz nära Kallerstad bytomt. RAÄ 139:2, Kallerstad 1:1, Linköpings stad och kommun, Östergötland*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ UV Öst, Rapport 2003:14. Linköping.
- 2005. *Bondeliv före Linköping. I: A. Kaliff & G. Tagesson (red.), Liunga. Kaupinga. Kulturhistoria och arkeologi i Linköpingsbygden*. RAÄ, Arkeologiska undersökningar, Skrifter 60. Linköping.
- 2006. *Tre undersökningar i Kallerstad. Invid RAÄ 140, 348 och 409. Kallerstad 1:1, Linköpings stad och kommun, Östergötland*. Arkeologisk för- och slutundersökning. RAÄ UV Öst, Rapport 2006:17. Linköping.
- GRANATH, Y. & LUNDQVIST, L., 2005. *Lertäkt i Kallerstad. Invid boplatserna Linköping 342:1–2, Linköpings stad och kommun, Östergötland*. Arkeologisk förundersökning. RAÄ UV Öst, Rapport 2005:78. Linköping.
- GRANDIN, L., ANDERSSON, A. & WILLIM, A., 2006. *Smide under järnålder i Kallerstad: Arkeometallurgiska analyser. Kallerstad 1:1, 1:4, RAÄ 397, Linköpings stad, Östergötland*. UV GAL, Analysrapport 4-2006. Uppsala.
- HEDVALL, R., 1996. *Stångebro*. RAÄ, UV Linköping, Rapport 1996:44. Linköping.
- HELANDER, A., 1996. *Vätmarksanläggning. Del av Kallerstad 1:1*. Arkeologisk utredning, etapp II. RAÄ UV Linköping 1996:34. Linköping.
- 1998. *Den förhistoriska och medeltida miljön vid Stångebro. I: H. Nilsson (red.), Stångebro – händelser kring vattnet*. Meddelanden från Östergötlands länsmuseum 1997/1998. Linköping.
- Östra länken mellan Kallerstadsrondellen och Braskens bro. Linköping stad och kommun, Östergötland*. Kulturhistoriskt planeringsunderlag i form av fornlämningsanalys. RAÄ UV Öst, Rapport 2007:31. Linköping.
- HELANDER, A. & ZETTERLUND, P., 1995. *Paragrafen. Arkeologisk slutundersökning av gravfält och boplatz i kv Paragrafen och stg 1759*. RAÄ UV Linköping, Rapport 1995:46. Linköping.
- KARLSSON, E., 2004. *Arkeologiska undersökningar i Kallerstad inför byggandet av en ny evenemangsarena. Linköpings stad och kommun, Östergötlands län*. Arkeologiska utredningar och förundersökningar. Östergötlands länsmuseum, Rapport 2004:17. Linköping.
- KARLSSON, E. & LUNDBERG, A., 2006. *Stångebro sportfält, Linköpings stad och kommun, Östergötland*. Östergötlands länsmuseum, Rapport 2006:77. Linköping.

- KARLSSON, E. & RÄF, E., 2006. *Vägen till järnåldern. RAÄ 397, Kallerstad 1:1 och 1:4, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arkeologisk undersökning. Östergötlands länsmuseum, kulturmiljöavdelningen, Rapport 2006:35. Linköping.*
- LINDBERG, R., 2005. *Kv Palatset 1. Östergötlands länsmuseum, Rapport 2005:70. Linköping.*
- LINDEBLAD, K. & PETERSSON, M., 2006. *Två förundersökningar vid Mörtlösa bytomt. RAÄ UV Öst, Rapport 2006:62. Linköping.*
- MOLIN, F., 2003. *Ladugårdsbacken. Arkeologisk utredning mellan Södra stambanan och Stångådalsbanan. RAÄ UV Öst, Rapport 2003:4. Linköping.*
- MOLIN, F., HELANDER, A. ET AL., 2001. *Gravar och gravfält vid Linköpings flygplats, RAÄ 122, 123, 125 i Linköpings stad, RAÄ 17–18, 19 i Vårdsbergs socken, Linköpings flygplats/SAAB-fältet, Tannefors 1:107, Linköpings kommun, Östergötland. RAÄ UV Öst, Rapport 2001:61. Linköping.*
- NIELSEN, A.-L., 2002. *Boplatslämningar vid Kallerstad bytomt. Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk utredning, etapp II. RAÄ UV Öst, Rapport 2002:42. Linköping.*
- NILSSON, C., 1972. *Gravfält, äldre järnålder, och boplatstrester, stenålder. Fornlämning 132, Mörtlösa Västergård. Arkeologisk undersökning. RAÄ UV Linköping 1980:44. Linköping.*
- NILSSON, P., 2002. *Kallerstad – Mörtlösa. Inom Stg 2912, 2535, 928, 921A m fl, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk utredning, etapp 1. RAÄ UV Öst, Rapport 2002:44. Linköping.*
- NORR, S., 2005. A New Look at King Hákon's Old Helmet, the *árhjálmr*. *Scripta Islandica* 55, s. 71–86.
- NYDOLF, N.-G., 1991. *Arkeologisk utredning. Östergötland, Linköpings stad och kommun, Kallerstad, stg 928. Rapport RAÄ UV Mitt 1991. Stockholm.*
- RUDH, S. & ELFSTRAND, B., 2006. *En boplatz väster om Kallerstad bytomt: I Kallerstad, mellan RAÄ 139 och RAÄ 140, RAÄ 139:1 & RAÄ 139:2, Kallerstad 1:1, S:t Lars socken, Linköpings stad och kommun, Östergötland. RAÄ UV Öst, Rapport 2006:57. Linköping.*
- TERNSTRÖM, C., 2001. *Gasledning genom Kallerstad, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arkeologisk utredning, etapp 1. Kulturmiljöavdelningen, Östergötlands länsmuseum, Rapport 69:2001. Linköping.*
- WENNSTRÖM, S., 2007. *Boplatser och vägar i Kallerstad. RAÄ 430 m fl, Kallerstad 1:1, S:t Lars socken, Linköpings kommun, Östergötland. RAÄ UV Öst, Rapport 2007:21. Linköping.*
- WICKMAN-NYDOLF, G. & NYDOLF, N.-G., 1988. *Mörtlösa bytomt. RAÄ 323, STG 940A. Arkeologisk undersökning. RAÄ UV Linköping, Rapport 1996:49. Linköping.*
- 1999. *Fyra hus från äldsta järnålder. Boplatz, förromersk–romersk järnålder. Stg 928, Kallerstad, RAÄ 326, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk undersökning. Rapport UV Öst 1999:39. Linköping.*

ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnummer:	2140
Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-9501-07
Uppdragsgivare:	Linköpings kommun
Typ av undersökning:	Särskild arkeologisk utredning, steg 1
Utförandetid:	Augusti–september 2007
Socken:	S:t Lars
Kommun:	Linköping
Landskap:	Östergötland
Län:	Östergötland
Fastigheter:	Kallerstad 1:1, 1:8, 1:53, 2; Linköpings stad
Projektledning:	Svante Norr
Fältarbete:	Svante Norr
Planer och kartor:	Anna Hed Jakobsson, Medea Huuva, Svante Norr
Bildbehandling och layout:	Svante Norr
Rapportansvarig:	Svante Norr

Arkeologikonsult Tel 08-590 840 41
Box 466 Fax 08-590 725 41
194 04 Upplands Väsby www.arkeologikonsult.se

